

QUÈ CAL SABER?

LES FORMES PREFIXADES QUIMIO- I QUIMO-

Quimio- és la forma prefixada del mot **químic**.¹ L'etimologia de **químic** és complexa, perquè sembla que ve en origen del grec *chemia*, però ha passat per l'àrab posteriorment, i potser té l'origen en alguna llengua més antiga que el grec. El diccionari normatiu (DIEC)² inclou alguns termes que fan servir aquest prefix, com ara **quimioceptor** («que detecta i diferencia les substàncies segons llur estructura **química**, s'aplica a un receptor sensitiu»); el *Diccionari enciclopèdic de medicina* (DEMCAT),³ pel fet de ser una obra d'especialitat, en recull uns quants més, com **quimiocina** («citocina de pes molecular baix, caracteritzada per la presència de residus de cisteïna contigus o propers, que estimula el moviment dels leucòcits i regula la migració cel·lular des de la sang fins als teixits inflamats»).

Fixem-nos ara en el terme **quimotripsina** (no s'ha de fer servir **quimiotripsina*). Com que es tracta d'un enzim, podríem pensar que s'hi usa **quimio-** (forma de la qual acabem de parlar) amb una adaptació diferent. En realitat, però, es tracta d'un prefix diferent: **quimo-**, que ve del grec *khymós* ('suc'). També deriva d'aquest ètim grec el mot **quim**, que, d'acord amb el DIEC, és la «massa d'aliments semidigerits que passen de l'estómac a l'intestí prim». Un altre terme amb el mateix prefix és **quimosina**. Tant la **quimosina** com la **quimotripsina** són enzims que intervenen en el procés digestiu de diversos mamífers.

La semblança formal i fonètica d'aquests prefixos fa que sigui fàcil que es confonguin. Hi ha casos, com la parella de mots **quimiocina** i **quimosina**, en què la confusió és molt possible.⁴ A més, la **quimosina** també es pot anomenar **rennina**, terme que cal no confondre amb **renina**, que fa referència a un enzim sintetitzat al ronyó.

I encara hi ha un segon prefix **quimo-**. En aquest cas, es deriva del grec *kýma* ('ona'). Com que en català la **kappa** i la **khi** s'adaptin igual, sembla que en resulti el mateix prefix **quimo-** que deriva del grec *khymós* ('suc').⁵ El DIEC també recull alguns exemples d'ús d'aquest prefix, com ara **quimograma** («representació quimogràfica de la parla on es poden apreciar i analitzar les vibracions laríngies, bucals i nasals de les emissions lingüístiques») i **quimògraf** («aparell per a enregistrar el moviment ondulatori o la modulació derivats funcionalment d'un òrgan, com ara les vibracions sonores de la parla o la tensió arterial»).

1. En el núm. 182 de QUÈ CAL SABER? fèiem esment d'algunes interferències de l'anglès pel que fa a la derivació a partir de termes grecs i el cas del prefix **quimio-** era un dels exemples que hi recollíem.

2. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Diccionari de la llengua catalana* (en línia), 2a ed., Barcelona, IEC, 2007 (actual. 2020).

3. *Diccionari enciclopèdic de medicina* (en línia), Barcelona, TERMCAT, 2015 (actual. 18 gener 2021).

4. Els termes **quimiocina** i **quimosina** tenen els equivalents anglesos *chemokine* i *chymosin*, respectivament; de vegades, per influència d'aquesta llengua, podem veure escrits termes pretesament catalans com **quemquina*.

5. En anglès, en canvi, en resulten dos prefixos diferents: *chym-* (del grec *khymós*) i *kym-* (del grec *kýma*).